

פרד"ס כיבוד דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

מס'

פרשת יתרו - פשט - מפי הרב

"ומִשֶׁה עָלָה, אֶל הָאֱלֹקִים; וַיִּקְרָא אֵלָיו ה', מִן-הַהָר לְאמֹר, כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב, וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל" (פ' יט' פס' ג')

רש"י: לבית יעקב- אלו **הנשים**. תאמר להם בלשון רכה. ותגד לבני ישראל עונשים ודקדוקים. פירוש **לזכרים** דברים הקשים כגידין.

כאן רש"י בא ללמדנו מה' יתברך שמדבר ג"כ דברי תוכחה, מדבר עם הנשים בלשון רכה, שלפעמים האשה עושה דבר לא לרוחו של הבעל, אעפ"כ ידבר עמה בנחת וברכות כמו שמדבר לבתו כשעושה דבר לא טוב מוכיח אותה ברכות, ולעולם קראתי לאשתי ביתי, ויש דבר נוסף לחזק את האדם ולהתגבר על יצרו בשעה שאשתו עושה דבר שאינו לרוחו, שהרי היא נבראת מהצלע שלו, ואם כן היא חלק מגופו. ולכן כאשר היא עושה דברים לא לרוחו- באה לרמוז לו שהוא צריך לתקן הדברים הללו שהיא כביכול פוגמת בהם, והיא המראה של האיש, וברגע שהוא מבין שבאה האשה לתקן את מידותיו- לא יכעס עליה, וידבר עמה בנחת כיוון שהתוכחה חוזרת אליו ובאה להראות לו היכן הוא צריך לתקן את עצמו.

כמו שמצינו באברהם ושרה שבתחילה אמרה: "אחרי בלותי הייתה לי עדנה, ואדוני זקן". וה' אמר לאברהם: "למה צחקה שרה ואמרה ואני זקנתי". כביכול שינה הקב"ה למען השלום. שהיא אמרה אדוני זקן, וה' אמר שאמרה: ואני זקנתי.

אבל באמת אין זה סותר, שהרי האשה היא צלע של האיש, ויש בה חלק ממנו, ואותו חלק שבה עליו התכוונה לומר: ואדוני זקן. וה' אמר שהיא אמרה: ואני זקנתי, הכוונה לאותו חלק של אברהם שנמצא בתוכה.

אם כן בכל פעם שהאדם רואה דברים חסרים באשתו, באם להראות לו את החסרונות שלו אותם צריך הוא לתקן. ואם כן, לא צריך הוא להתרגז עליה, ותמיד לדבר עימה בנחת. מכיוון שאת עצמו לא היה מוכיח קשות. שהרי כאשר מוכיח הוא אותה- מוכיח את עצמו. וכן אמרו רבותינו: "דברי חכמים- בנחת נשמעים". נחת- אותיות חתן. אם רוצה בכל חייו להיות חתן, שידבר עימה בנחת. וזה שאמר באגרת הרמב"ן: "לעולם תדבר כל דברך בנחת, ובזה תינצל מן הכעס".

וכן לפעמים שהאדם חוזר בתשובה, ואשתו לא רוצה ללכת בדרכו. הבעיה אינה נמצאת אצלה אלא אצלו, ואותו חלק שלו שנמצא בתוכה הוא לא רוצה לחזור בתשובה. וצריך האדם להוסיף ולתקן את מעשיו כדי שאותו חלק שלו יתוקן אצלה. וצריך להעביר לה את התורה בנחת ובמתיקות. ולא בכח ובמריבות ובהפחדות. ועל ידי זה יקרב את החלק שלו הנמצא בה לאבינו שבשמים.

וכן מצינו בשיעור מוסר אחד מחזק את האישה לטווח ארוך. כיוון שהדברים נכנסים לה ללב. היות ובה נמצא הרגש. הגבר צריך כל יום מוסר חדש. כיוון שכבר שכח את המוסר של היום הקודם. והוא נמשך יותר אל השכל. ולכן עבודת הלב אצלו יותר קשה. אמרו רבותינו: עבודה שבלב זו תפילה. ואשה יותר מתחברת לתפילה מהאיש ולכן למדו כל הלכות תפילה מאישה, ותתפלל חנה. לכן הגבר צריך כל הזמן חיזוק מוסר ופעמים צריך גם כן להראות לו עומק העונש על העברה כדי להרחיקו. מה שאין כן האשה.

בברכת שבת שלום
הרב אורי פולק שליט"א

למני השבת:

א. ביום הזה באו מדבר סיני- על אותו יום שנאמר למשה תעבדון את האלוקים על ההר הזה:

ב. ותגיד לבני ישראל- מלא יו"ד. שתגיד להם יו"ד דברות:

ג. אתם- ד' ראשי פסוקים. הכא אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים. ואידך אתם לכו המצרים לתת לכם תבן, אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים. אתם נצבים. אתם עדי. לומר בשביל שאתם נצבים היום לעולם, תוכלו להיות עדי כי לעולם אני נצב:

ד. ואביא אתכם אלי- מה אשה נקנית בכסף בשטר ובביאה אף ישראל כן. בכסף זו ביזת מצרים. בשטר זו התורה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, אל תקרי מורשה אלא מאורסה. בביאה זהו שנאמר ואפרוש כנפי עליך וגו' ואבוא בברית אתך. לכן אמר הושע שלש פעמים וארשתוך לי.

ה. ואביא (20) בגימטריא בביאה (20):

ו. והייתם לי סגולה מכל העמים- ס"ת מילה:

ז. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים- אילו זכו ישראל היו כולם כהנים גדולים. ולעתיד לבוא תחזור להם שנאמר ואתם כהני ה' תקראו:

ח. ממלכת- ד' במסורה: ממלכת כהנים. ממלכת ה'. ויתן להם משה וגו' את ממלכת סיחון מלך הבשן. בשביל ממלכת כהנים זכו למלוכה וליתן להם ממלכת האומות:

ט. וגוי- ד'. וגוי קדוש. וגוי לא ידעוך אליך ירוצו. ב' בירמיה על חרבן הבית. וגוי גדול יעור מירכתי ארץ. וגוי גדול ומלכים רבים. אם תהיו גוי קדוש, גוי לא ידעוך אליך ירוצו, ואם לאו גוי גדול יעור:

י. לעולם- ב' מלאים. הכא. ואידך לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימך לעולם. וכן יש במדרש לימות המשיח יבוא משה ויוליך עמו דור המדבר. וכן בא להזהיר בעמוני ומואבי שלא נדרוש שלומם וטובתם לעולם:

יא. סקול יסקל- ב' במסורה: הכא. ואידך סקול יסקל השור. דילפינן לדורות מכאן, מה כאן בדחייה ובסקילה אף לדורות דחייה וסקילה:

יב. אם בהמה אם איש לא יחיה- בקללה מתחילין מן הקטן:

יג. במשוך- ב' במסורה: הכא, ואידך במשוך בקרן היובל. שגם לשם נזדמן להם שופר מאילו של יצחק, ובזכות זה השופר של מתן תורה נפלה חומת יריחו:

יד. בהית הבקר- חסר וי"ו, שאז שלמו שש עונות:

טו. בתחתית ההר- והר סיני. מלמד שנתלש ההר ממקומו ונעשה כהר על גבי הר:

טז. הולך וחזק- ב' במסורה. הכא. ואידך ודוד הולך וחזק. כדאיתא בעירובין דוד גלי מסכתא הולך וחזק. שאול לא גלי מסכתא, כתיב הולכים ודלים. וזהו ודוד הולך וחזק, בתורה דכתיב בה הולך וחזק מאד:

יז. וקדשתו- ב' במסורה: חד ריש פסוק וחד סוף פסוק. וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב. הגבל את ההר וקדשתו וקדשתו גבי כהן ריש פסוקא לפי שקדושתו ראשון, לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. ותלמיד חכם קדושתו בסוף, כדכתיב לקדושים אשר בארץ המה כלומר לאחר מיתתו שיהיה בארץ ניכרת קדושתו, כי בחייהם הן בקדושו לא יאמין. וגם גדולת תלמיד חכם בסוף הקריאה, שגדול שבכולם גולל:

יח. וידבר אל-והים את כל הדברים האלה לאמר (1338)- בגימטריא כל מה שהיה בכתב ושבעל פה (עם 6 מילים 1338):

יט. אנכי (81)- בגימטריא כסא (81). לומר שקרע כל הרקיעים עד כסא הכבוד. ובגימטריא מלא ועוד י'. זהו הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא. ויש לו עשר היות, ראשון ואחרון, בשמים ובארץ, ד' רוחות ועומק ורום:

אשר הוצאתיך- ג' במסורה. ב' בדברות. הכא. ואידך. ואידך אשר הוצאתיך מאור כשדים. שהוציאו מאור כשדים ליתן לבניו התורה:

לא תעשה לך פסל וכל תמונה- תמונה בגימטריא פרוץ אדם:

ואשר בארץ- בגימטריא אילו ההרים והגבעות:

מתחת- בגימטריא זה שילשול קטן:

ועושה חסד- ד' במסורה. ב' בדברות. הכא. ואידך. וב' גבי דוד ועושה חסד למשיחו. לומר מי שעושה חסד לאחרים עושה עמו חסד, ודוד היה גומל חסד אף לגוים דכתיב ויאמר דוד אעשה חסד עם חנון. לכך עשו עמו חסד:

ולשומרי מצותי- וסמך ליה לא תשא. מלמד שחמורה שבועת שוא ככל המצות. ד"א לומר כשתשמור המצות הזהר שלא תעשה אותם לשוא שלא לשמם, אלא עשה אותם לשמם. על ש"ן דלא תשא יש ז' תגין כנגד ז' פעמים כזב [ביחזקאל]. שבע תועבות בלבו. שבע חטאות בתוכחה. ז' עונותיכם מלאים. ז' שמות ליצה"ר. ז' מדרגות לגיהנם:

ומשה עלה אל האלוקים הה"ד (תהלים סח) עלית למרום שבית שבי מהו עלית נתעלית נתגששת עם המלאכים של מעלה. ד"א עלית למרום שלא שלטה בריה מלמעלה כשם ששלט משה א"ר ברכיה הלוחות היו ארכן ששה טפחים כביכול היו ביד מי שאמר והיה העולם שני טפחים ובידו של משה שני טפחים ושני טפחים היו מפרישין בין יד ליד. ד"א עלית למרום שבית שבי בנוהג שבעולם הנכנס למדינה נוטל דבר שאין עין בני המדינה עליו ומשה עלה למרום ונטל את התורה שהיו הכל נושאים עיניהם עליה הוי עלית למרום שבית שבי יכול מפני ששבה אותה נטלה חנם ת"ל (שם) לקחת מתנות באדם בלקיחה נתנה לו יכול יהא חייב ליתן לו דמים ת"ל מתנות במתנה נתנה לו באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה עשה בו הקב"ה קלסטיירין של פניו של משה דומה לאברהם אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו אמר הקב"ה למשה לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם שנאמר לקחת מתנות באדם ואין אדם האמור כאן אלא אברהם שנאמר (יהושע יד) האדם הגדול בענקים הוי ומשה עלה אל האלוקים

ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר בזכות ההר ואין ההר אלא אבות שנאמר (מיכה ז) שמעו הרים את ריב ה' ומשה עלה אל האלוקים עלה בענן וירד בענן וזכות אבות עולה ויורדת עמו. כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים א"ל אמור להם ראשי דברים שהם יכולות לשמוע ותגיד לבני ישראל אלו הנשים א"ל אמור להם דקדוקי דברים שהם יכולין לשמוע. ד"א למה לנשים תחלה שהן מזדרזות במצות. ד"א כדי שיהו מנהיגות את בנין לתורה. א"ר תחליפא דקיסרין אמר הקב"ה כשבראתי את העולם לא צויתי לאדם הראשון ואחר כך נצטוית חוה ועברה וקלקלה את העולם עכשיו אם איני קורא לנשים תחלה הן מבטלות את התורה לכך נאמר כה תאמר לבית יעקב ור' יוחנן אמר כה תאמר לבית יעקב אלו סנהדרין שנאמר (ישעיה ב) בית יעקב לכו ונלכה באור ה' וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר בטכסיס של מלכים נהג הקב"ה עם ישראל שנאמר (שיר ד) אתי מלבנון כלה למה כך בזכות שאמרו נעשה ונשמע :

וישב משה את דברי העם אל ה' אותה שעה בקש הקב"ה ליתן להם את התורה ולדבר עמהם והיה משה עומד אמר הקב"ה מה אעשה מפני משה א"ר לוי משל למלך שבקש לעשות אופימשטאטא חוץ מדעתו של אפרכוס אמר לו עשה דבר פלוני אמר לו כבר נעשית שוב א"ל לך קרא לפלוני סינקליטקוס ויבא עמך עד שהוא הולך עשה המלך מה שביקש כך ביקש הקב"ה ליתן י' דברות היה משה עומד מצדו אמר הקב"ה אני גולה להם את הרקיע ואומר אנכי ה' אלהיך הם אומרים מי אמר הקב"ה או משה אלא ירד משה ואח"כ אני אומר אנכי ה' אלהיך כך אמר הקב"ה למשה לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם א"ל כבר הקדשתים שנאמר כי אתה העדותה בנו לאמר וגו' א"ל לך רד ועלית אתה ואהרן עמך עד שמשה יורד נגלה הקב"ה שנאמר וירד משה אל העם מיד וידבר אלוקים :

את כל הדברים האלה לאמר שהוא עושה את הכל בבת אחת ממית ומחיה בבת אחת מכה ורופא בבת אחת אשה על המשבר יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בבית האסורין אחד במזרח אחד במערב אחד בצפון ואחד בדרום שומע כולן בבת אחת וכה"א (ישעיה מה) יוצר אור ובורא חשך עפר כמו כן נהפך לאדם חזר נהפך לעפר שנא' (עמוס ה) והופך לבקר צלמות מהו לבקר כתחלתו בתחלתו מהו אומר (שמות ז) ויהפכו כל המים אשר ביאור לדם חזר ונהפך הדם למים בשר חי נהפך למת חזר המת ונהפך לחי המטה נהפך לנחש חזר הנחש ונהפך למטה הים נהפך ליבשה חזרה היבשה ונהפכה לים וכה"א (עמוס ה) הקורא למי הים וגו' וכן דבור זכור את יום השבת לקדשו ואומר (במדבר כח) וביום השבת שני כבשים בני שנה דבור (ויקרא יח) (ערות אשת אחיך לא תגלה) (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו וכלן אמרו בבת אחת הוי וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר :

בא וראה שאין מדותיו של הקב"ה כמדת בשר ודם מלך בשר ודם אינו יכול להיות עושה מלחמה ולהיות סופר ומלמד תינוקות והקב"ה איננו כן אתמול בים כעושה מלחמה שנאמר (שמות טו) ה' איש מלחמה ואומר (איוב כו) בכחו רגע הים והיום במתן תורה ירד ללמד תורה לבניו. וכה"א (שם לו) הן אל ישגיב בכחו מי כמוהו מורה הוי וידבר אלוקים את כל הדברים האלה :

ד"א וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר א"ר יצחק מה שהנביאים עתידים להתנבאות בכל דור ודור קבלו מהר סיני שכן משה אומר להם לישראל (דברים כט) כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום. עמנו עומד היום אין כתיב כאן אלא עמנו היום אלו הנשמות העתידות להבראות שאין בהם ממש שלא נאמרה בהם עמידה שאע"פ שלא היו באותה שעה כל אחד ואחד קבל את שלו וכה"א (מלאכי א) משא דבר ה' אל ישראל ביד מלאכי בימי מלאכי לא נאמר אלא ביד מלאכי שכבר היתה הנבואה בידו מהר סיני ועד אותה שעה לא נתנה לו רשות להתנבאות וכן ישעיה אמר (ישעיה מח) מעת היותה שם אני אמר ישעיה מיום שנתנה תורה בסיני שם הייתי וקבלתי את הנבואה הזאת אלא (שם) ועתה אלוקים שלחני ורוחו עד עכשיו לא ניתן לו רשות להתנבאות ולא כל הנביאים בלבד קבלו מסיני נבואתן אלא אף החכמים העומדים בכל דור ודור כל אחד ואחד קבל את שלו מסיני. וכה"א (דברים ה) את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם קול גדול ולא יסף ר' יוחנן אמר קול א' נחלק לז' קולות והם נחלקים לע' לשון. רשב"ל אמר שממנו נתנבאו כל הנביאים שעמדו רבנן אמרי שלא היה לו בת קול א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מהו תהלים (כט) קול ה' בכח אפשר לומר כן והלא מלאך אחד אין כל בריה יכולים לעמוד בקולו שנאמר (דניאל י) וגויתו כתרשיש וקול דבריו כקול המון והקב"ה שכתוב בו (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא צריך לדבר בכח אלא קול ה' בכח כל הקולות ועל דעתיה דרבי יוחנן הדא קרא מסייע ליה שנאמר (תהלים סח) ה' יתן אומר המבשרות צבא רב:

ויאמר משה אל ה' לא יוכל וגו':

הנה ר"ת העדות בנו לאמר, הוא הבל, לרמז כי משה הוא הבל, אשר הציץ ומת ונענש, ולכן אמר משה שהוא הבל, כי כבר העדותה בי מקדמת דנא, שנענשתי על כיוצא בזה, ואיני צריך אזהרה עתה. גם ר"ת למפרע לאמר הגבל את הוא אהל, לרמז, על הבל שהוא משה, השוכן בין תרין אהלים, לאה, ורחל כנודע: הגהה א"ש, גם נרמז בהם אותיות לאה, שהוא על האמור:

גם ר"ת לעלות אל ההר, הוא לאה, לרמז, כי מרע"ה נדבק בלאה, עלמא דאתכסיא. גם ס"ת כי אתה העדותה בנו הוא יהה"ו, והוא אחד מצרופי שם הוי"ה:

א"ש, בסוד הוי"ו"ת באמצע, בסוד פסוק יתהלל המתהלל השכל וידוע בסוד ותלכנה שתיהם וגו', שהוא ר"ת יהה"ו:

אנכי יהו"ה אל-היך וגו':

(מזולתו) הנה ההפרש שבין אני לאנכי הוא, כמ"ש בזהר בכתיבת יד, כי אנכי רומז במלכות, אספקלריא דלא נהרא. ואמנם יש בה תוכיות הנקודה, הנקרא נפש שלה. וזה שארז"ל כי ר"ת אנכי, נוטריקון, אנא, נפשי, כתבית, יהבית, והבן זה. ולכן בעשרת הדברות נאמר אנכי, כי היה בה בחי' הנפש של המלכות. אבל כשאומר אני, אין בתוכה תוכיות הנקודה, שהיא הנפש שלה (ע"כ מזולתו):

לא תשתחוה להם ולא תעבדם:

הנה הנשמות כלם נתערבו טוב ורע בחטאו של אדה"ר, כנזכר שם. אבל כל אחד כפי מדרגתו. ויש מי שרובו רע ומעוטו טוב, ויש להפך. ובזה יש מדרגות רבות, אבל אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, כי כלם מורכבים מטוב ורע כנזכר. ומי שרובו רע, נקרא רשע, ולהפך נקרא צדיק. והנה הרשע בכל גלגול שמתגלגל להתברר, מוסיפין רשע חדש על הגלגול שעבר, ולכן נגמר ברורם תקף בארבע גלגולים לבד. והטוב שבהם נברר, ונתן לראוי לו, שיהיה משורש נשמתו, כמ"ש ז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע, והרע הגמור נשאר בו, וכלו פסולת גמור, והולך לאבדון, ואין לו עוד תקוה כלל, כי אין בו נצוץ טוב כלל. אבל מי שרובו טוב, והם הצדיקים, אדרבא, בכל פעם שמתגלגלים, נתקנים יותר מבראשונה. אבל בהכרח הוא, שבכל גלגול חוטאים איזה חטא, משונה מן הגלגול שעבר, ולכן הם מתגלגלים, עד שישלימו כל התרי"ג מצות כלם, ועד שיתקנו כל מה שחטאו בכל גלגול וגלגול, ועי"כ מתארכים עד אלפים גלגולים:

וזש"ה, (שמות ל"ד ז') פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים, ר"ל, שמביאם עד ארבעה גלגולים, ובגלגול השני נקראים בנים בערך הראשון, ועוד אין להם תקון כלל, אבל אין זה אלא לשונאיו, שהם הרשעים הגמורים. אבל עכ"ז הקב"ה עושה חסד אחד, שהוא שיתגלגלו עד לאלפים דור, וזה הוא לאוהבי ולשומרי מצותי. ואמנם ענין שני אלפים האלו, עניינם מה שביארנו בשער רוח הקדש ביחוד אחד, מיוסד על פסוק נוצר הסד לאלפים, ושם נתבאר כי המצולות ים שהם הקליפות, נאחזים בשני שמות, מתחילים באות אל"ף, והם, אדנ"י, אלה"ם, כחות שרשי הדין. ובחינתם בקדושה, נקראת אלפים, בסוד נוצר חסד לאלפים, ומשם נדונים הצדיקים. ובחינתם בקליפה, נקראים מצולות ים פלאים, והרשעים הגמורים, ירידתם שם בקליפות, הנקרא (איכה א' ט') ותרד פלאים, הפך אלפים:

עוד להרב זלה"ה דרך אחרת, וז"ל, פקד עון אבות על בנים, דע, כי פק"ד חסר ו', והוא שם ע"ב במלואו מרובע, כזה, יו"ד, יו"ד ה"י, יו"ד ה"י ו"ו, יו"ד ה"י ו"ו ה"י. ושם זה עולה בגימטריא פק"ד. גם נרמז בפסוק, קול דודי דופק. ואם תצרף שם הנזכר, עם שם ס"ג במלואו מרובע, כזה, יו"ד, יו"ד ה"י, יו"ד ה"י ו"ו, יו"ד ה"י ו"ו ה"י, העולה בגימטריא קס"ו, יהיו ב' השמות קפ"ד וקס"ו, כמספר שמ"י, וז"ס פסוק (תהלים צ') אשגבהו כי ידע שמ"י. והנה אם תצרף יחד שם ע"ב במלואו הנזכר, העולה קפ"ד, ושם אהי"ה דיודין במלואו כזה, אל"ף ה"י יו"ד ה"י, העולה קס"א, יהיו קפ"ד וקס"א, כמספר משה, ועם הכולל הם כמספר שמ"ו:

א"ש, זה נרמו במש"ה, (משלי ל"ד) מה שמו ומה שם בנו וגו'. ירצה, מ"ה שהוא משה, בסוד מה שיהיה הוא שיהיה, ר"ת **משה**. הנה שמ"ו הוא קפ"ד וקס"א, כמנין שמ"ו. וגם שמו בגימטריא רצ"ן. ולפיכך נדבק משה בהיכל הרצון, ורצון בסוד נוצר חסד לאלפים. ונודע כי שם ע"ב, עולה בגימטריא חסד, ואח"כ החסד הנזכר נעשה קפ"ד, כאמור. ושם אהיה במלוי יודי"ן, עולה בגימטריא אלפי"ם, שהוא קס"א. וחזר ופרט אותם בסוף הי"ג מדות, במלת ונקה, והוא קס"א. ולכן כתיב אח"כ, וימחר משה ויקוד ארצה, כמספר רצון, ונוצר, כאמור. ואחורים דשם ב"ן, כזה, יו"ד, יו"ד ה"ה, יו"ד ה"ה ו"ו, יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה, עולים בגימטריא קד"ם. וזהו (דברים ל"ג כ"ז) מעונה אלהי קדם:

א"ש, הדרוש הזה על הפסוק הנזכר, אני תקנתי אותו כך, ולא נמצא מיושב בלשון זה מכתובת הרב זלה"ה, כי טעות סופר נמצא במקום הזה, וה' האיר עיני, כנלע"ד: עוד להרב ז"ל, ועשה חסד לאלפים. ועשה כתיב, חסר ו', לרמז, על שע"ה חסדים דכלילן בחסד דעתיק יומין, כנזכר באדרא רבא וכנגדם בחוטם העליון, ארכו שע"ה עלמין, לכפות הדינים, כי שם שרשם, ונגלים למטה. ובמקומם נכפים, דיתבי על כרסייא דשביבין דנור: